

որպէս զի բոլոր տարին յաղթող ըլլան. ուստի եւ Պլինիոս դոնապան կեսարաց եւ անոնց պաշտոններուն հաւատարիմ պահապանը կանուանէ զայն : Հիները կը կարծէին նաեւ թէ կայծակը դափնիէ կը վախճայ ու ոչ երբեք անոր կը մօտենայ, որով եւ զայն վրան կրողը երբեք կայծակնաճար չէր ըլլար :

Բժիշկները դափնին ամենաբոյժ դեղի տեղ դրած էին. եւ անոր համար ալ է որ Ասկղեպիոսին արձանները, որ բժշկութեան աստուածն էր, դափնիներով կը զարդարէին. եւ որպէս զի այս բժշկութեան աստուծոյն ողորմութեանը դիւրաւ հանդիպի՝ հիւանդին պառկած սենեկին դուռը դափնիով կը պատէին :

Քերդողաց, զիտնոց ու ճարտար արուեստագիտաց գլուխը դափնիով պսակելու սովորութիւնը մինչեւ միջին դար հասած է. հիմա ալ Եւրոպայի դպրոցներուն մէջ հարցաքննութեանց ատեն քաջ հանդիսացող աշակերտաց գլուխը դափնիով կը պսակեն :

Դափնիին մէկ տեսակն է նաեւ բալասարդ (laurier-cerise) ըսուած գեղեցիկ ծառն, որ Փոքր Ասիայէն Եւրոպա բերուած է 1576ին, եւ հիմա տերեւներուն գեղեցկութեամբը պարտիզաց մեծ զարդ կրնէ :

Ծաղկըները ձերմակ են ու անուշահոտ. պտղին մէջի կուտը սաստիկ դառն է, եւ պատճառն այն է որ շատ մը բրուսային բքու (acide prussique) ունի. ասիկայ այնպիսի սաստիկ բոյն է որ երբ

մարդ քիչ մը երկար ժամանակ ծառին տակն անգամ կենայ՝ գլխու ցաւ ու սրտի խառնուրդ կուեննայ :

Երբեմն կարի կամ ուրիշ ըմպելեաց նուշի համ տալու համար մեջերնին բալասարդի տերեւ կը դրուի, բայց նայելու է որ երկու հատէն աւելի չդրուին, վասն զի գլխու պտոյտ կուտայ ու մարելիք կը բերէ :

Բալասարդին տերեւները իբրեւ դեղ ալ կը գործածուին այլապէս ջղերն հանդարտեցնելու. երբոր ջղոտ անձ մը սաստիկ այլապէս է, քաշ մը ջուր եփէ, մէջը երկու հատ բալասարդի տերեւ դիր, ամանին խուփը գոցէ ու կէս ժամ չափ անանկ թող. յետոյ մէջը շաքար խառնէ խմցուր, կը տեսնես որ թէ ջղերուն այլապիւրիւնը բմբեցնելով կիջեցնէ եւ թէ սիրտը կը բանայ :

Դափնիի մէկ տեսակն ալ դափնեվարդն (laurier-rose, զըզըմ) է որ Արեւելքէն ու Պերպերիստանէն Եւրոպա եկած է, եւ ջրերու եզերքը կը սիրէ :

Դափնեվարդը գեղեցիկ տերեւներ ունի, ծաղկըներն ալ վարդի նմանելուն համար դափնեվարդ ըսուեւ է, որ սովորաբար կարմիր կը լլան, բայց ձերմակն ալ կը գտնուի :

Դափնեվարդը տեսակ մը բարկ, այրող ու կարի նման հոյզ ունի, որ թէ մարդուս եւ թէ կենդանեաց համար բոյն է : Պերպերիստանի մէջ Մաւրիտենացիք ասոր փայտը ամուխ կը դարձնեն ու վառօղ շինելու կը գործածեն :

ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԱՊԱԳԱՅ.

Ինչո՞ւ համար ժամանակը միշտ ծեր մը ձեւացընեմք ու չորցած կոնճմտած ձեռքը կործանման մանգաղը տամք :

Ժամանակն որ կըսպաննէ՝ կը կենդանանէ նաեւ. այն ձեռքով որով կը կործանէ, նովին նաեւ կը կանգնէ. հոս կենաց աղբիւրքն որ կը ցամքեցնէ, զիտցիր որ ուրիշ տեղ ալ յորդանոս կը բոխեցնէ զանոնք : Միքէ բոռմած բարձրամած վարդին քով չնա տեսներ դեռափրիք կոկոնը :

Ո՞ր ժամանակ, ծաղիւք պիտի պսակեմ գլեզ, սիրով պիտի պատեմ, եւ աչքիդ մէջ պիտի դնեմ երիտասարդութեան կրակը, վասն զի բուն անունդ Ապագայ է. Ապագայ որ միշտ առոյգ երիտասարդ է եւ միշտ գեղեցիկ. Ապագայ որ միշտ մեր աչքին լուսապայծառ քողով մը ծածկուած կերենայ :

Բարե, ինչպէս կրնամք մեր յոյսերուն պարապ ելլելը մոռնալ : Միքէ ժամանակը չէ՞ որ անսահման, նշույագեղ եւ քաջայոյս ակնկալութեանց ընդունայնութիւնը մեզի կը հասկըցնէ : Այս փուճ ելած ակնկալութեանց մշտաջարջար տրտմութեամբը կը հալի կը մաշի հոգին. եւ պատրանքը մէկիկ մէկիկ կը բոցին կանայտանան՝ սրտերնիս ամայութեան ու ցաւոց մէջ քողոյով : Արագ արագ կը փախչի կերքայ երիտասարդութիւնը. շուտով կը յաջորդէ անոր տխուր ու ցաւազին ծերութիւնը..... եւ ալ ինչ կը մնայ : Երբոր կանաչագեղ տերեւները կը բափքըփին կիյնան, ինչ կը տեսնեմք. փայտ չոր :

Բայց ոչ, հոգին չկորսուիր : Ոչ. իրեն համար Ապագայն իր մտահաճոյ երազներէն աւելի գեղեցիկ է, երեւակայութիւնը արեւէն աւելի անհուն.

եւ երբոր մարմինը վշտահար ու վաստակաբեկ դէպ ի երկիր կըխոնարհի կիյնայ, դէպ ի երկիր որ իր հողոյն մէջ նորէն զինքը պիտի խառնէ, այն ատեն հոգին աւելի կըզօրանայ, վրան նոր եռանդ՝ նոր աշխոյժ կուգայ : Այն մարմնոյ խոշոր ծածկոյքը զինքը կըխոռովէ, վրան կըծանրանայ, եւ երբեմն նաեւ զինքը կըմոլորցընէ . բայց երբոր ցաւերու տակ ընկճած՝ այս աշխարհիս վրայ ապրիլը կըմոռնայ ու անհնարին վշտացը մէջ քերել քուն մը կըլլայ, յանկարծ ձայն մը կընասնի ականջը որ « եկ » կըսէ իրեն :

Կըձանջնայ այն սիրուն ձայնը, կըտեսնէ հայրենիքը, կուրախանայ, եւ նոյն խնդութեամբը կարբընայ . ալ հրաման է իրեն որ ցաւալից բնակարանին շղթաները խորտակէ . կըթողու մանկանացու մարմինը որում այնչափ երկար ժամանակ գերի եղեր էր, եւ սլացեալ կըվերանայ յերկինս : Հոն կիմանայ իր անմահութիւնը :

Կըվայելէ անորանպատմելի քաղցրութիւնները, եւ ստեղծողին սիրովն արբած՝ կըվառի կըբորբոքի ու երբեք չհատնիր :

ՓՈԹՈՐԻԿ.

Թոջունը գետնի վրայէն սահելով անձայն կըբռնէ, ուր երբալը չգիտեր : Երկինքը մութ ամպամած . օդը ծանր ու խղզուկ, եւ կարծես քէ մեզն ու փոքորիկը մէջէն կախուած են : Լերան ետեւէն մըրիկը կորոտայ եւ արձագանգն անոր ձայնը չորս դին կըտարածէ :

Փոշին պտոյտկելով դեզադէզ դէպ ի երկինք կելլէ՝ հետը տանելով խոտ եւ տերեւ : Տես ամպերն, ինչպէս տխուր է կերպարանքին . ինչպէս վրայէ վրայ կըդիզուին կըբարձրանան :

Աստուած մեր օգնութեանը հասնի, Աստուած զմեզ պահպանէ : Սա ամպէն անագին լոյս մը ժայքքեց . ամեն բան ջարդուեցաւ . ինչ կործանումն . պատուհաններն, տունն անգամ սասանեցաւ . եւ սակայն որորոցին մէջ մանկիկը կըքնանայ ու բան մը փոյթը չէ :

Սա քովի գեղին վրայէն եկող ձայնը կըլսես . դադրելիք չունի, ականջնիս պիտի խցընէ : Որոտում է . այն միայն չկար : Աստուած մեր օգնութեանը հասնի . Ի՛նչ սոսկալի հարուած . կայծակը պարտեզին մէջ ծառի մը զարկաւ . անա գետին ընկեր է խեղճ ծառը :

Եւ մանկիկը կըքնանայ միշտ . փոքորիկն իրեն ինչ կընէ : Անիկայ ինքնիրեն կըսէ . — Ի՛նչ փոյթս է . միքէ աչք մը չկայ որ վրաս կըհսկէ : Աջ քո հովանի լիցի ի վերայ իմ : — Շնչառութիւնը քերել է, ուստի հանդարտութեամբ միւս կողմը կըդառնայ : — Քնացիր, մանկիկ, քնացիր :

Տես սա հրոյ շառաւիղը : Մտիկ ըրէ . փոքորիկը կորոտայ մօտէն ու հեռուէն . կըմօտենայ : Գնա, շուտ ըրէ, փեղկերն ու վանդակները գոցէ : —

Անտարակոյս վերջի անգամին պէս պիտի ըլլայ . հունձքին բանը բուսաւ :

Եկեղեցւոյն վրայ ու տանը առջեւ փայլակ կըզարնէ : Ի՛նչպէս առուակին ջրերը կըշատնան : Փոքորիկը չդադրիր . ամենուն թշուառութիւն պիտի բերէ : Բայց ո՞ր գիտէ . ուրիշ անգամ մըն ալ այնպէս կարծեցինք, եւ ետքը ամեն բան աւելի լաւ գտանք :

Մանկիկը միշտ կըքնանայ . կարկուտն ալ հոգը չէ, եւ ինքն իրեն կըսէ . — Ինչո՞ւ լամ . իմ բաժինս միշտ արտին մէջ անկորուստ պիտի մնայ : — Յիրաւի, Աստուծոյ ողորմութեամբը մինչեւ հիմա իր բաժինը չպակսեցաւ :

Ո՞հ, ուր է քէ Աստուած մեզի մանկական անխարդախ ու վստահ միտք տար . մեծ ուրախութիւն եւ մխիթարութիւն է այն : Թող անձրեւ գայ, կարկուտ իջնայ, մանկիկը քաղցր քուն կըլլայ եւ Աստուծոյ վրայ երազներ կըտեսնէ . Աստուած ալ իւր խոստմունքը կըկատարէ, անոր պահապան հրեշտակ մը կըդրկէ որ զինքը ամեն վտանգէ կազատէ :

Ի՛նչպէս յանկարծակի փոքորիկն անցաւ : Արեւը նորէն պայծառ կըփայլի : Շնորհակալ ըլլամք Աստուծոյ որ միւս անգամ անոր յուսալից դէմքը մեզ ցուցուց :

Ո՞հ, վերջապէս մանկիկը կարբընայ : Ի՛նչպէս աղեկ քնացաւ . անոյշ անոյշ կըծալտի ու բանէ մը տեղեկութիւն չունի : Տես, Գառնիկ, ինչպէս մարմինը առոյգ ու երեսները կայտառ եւ գեղեցիկ են . կարծես քէ փոքորիկն վրայ աւելի ալ գեղեցկացաւ ու գօրացաւ :